

Lerina incarnata, een nieuwe vreemde vlinder in Nederland

Bart Coppens [junior-honoraire conservator, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; bart.coppens@hotmail.com]

▲ De wilde beervlinder *Lerina incarnata* uit Schagen is opgenomen in de collectie van Het Natuurhistorisch, NMR 9968-130650. (Frans Slieker)

Dit artikel beschrijft de eerste waarneming van de vlinder *Lerina incarnata* in Nederland. Deze vlindersoort, die geen formele Nederlandse naam heeft en hier verder aangeduid wordt als 'wilde beervlinder', komt voor in de zuidelijke staten van Noord-Amerika (Arizona, New Mexico, Texas) en Mexico. Daar staat de vlinder bekend als crimson-bodied lichen moth. Hoe heeft deze vlinder die enorme afstand kunnen overbruggen?

Op 12 mei 2018 vond Paul Stoop (of volgens Stoop eigenlijk zijn zootje Finley die de vlinder eerder zag) uit Schagen een mysterieuze vlinder in zijn tuin, die hij ter identificatie postte op Facebook. Dit leverde in eerste instantie geen determinatie op. Ik herkende de vlinder als een heel ongewone vondst: een niet-inheemse beervlinder (Erebidae: Arctiinae). Na enige discussie online met andere kenners bevestigde Nicolas Dowdy (die in Arizona woont en de soort goed kent) dat het ging om *Lerina incarnata* die van nature voorkomt in Mexico en Arizona. Ik nam contact op met Stoop via de sociale media en verzocht hem om deze vondst te bewaren. Hij liet mij echter weten dat het beestje niet gevangen was en mogelijk

nog vrij rondwaarde. Op 14 mei kreeg ik het bericht dat de vlinder was teruggevonden in de tuin, waarop het beestje werd gevangen. Enkele weken later bezocht ik Paul Stoop om de vlinder op te halen en om hem te feliciteren met de unieke vondst. Het beestje was ondertussen keurig ingevroren gebleven en was in goede conditie. Het bleek de allereerste waarneming voor Nederland. De vlinder is opgenomen in de wetenschappelijke collectie van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam onder nummer NMR 9968-130650.

Vreemde vlinders

Met enige regelmaat worden er in Nederland vlindersoorten uit verre oorden waargenomen. Deze vlinders komen hier op

verschillende manieren terecht; ze zijn te verdelen in migranten en dwaalgasten. Migranten zijn soorten die op eigen kracht naar ons land migreren vanuit andere landen waar ze van nature wel voorkomen, zoals bijvoorbeeld de oostelijke vos (*Nymphalis xanthomelas*). Een ander voorbeeld van migratie en vestiging is de viervlinder (*Lithosia quadra*). Deze nachtvlinder heeft in Nederland geen permanente populaties, maar kan zich hier wel enkele jaren handhaven na een invasie van een groot aantal vlinders (2014 was een buitengewoon goed jaar voor deze soort, red.).

Dwaalgasten zijn soorten die afkomstig zijn uit incidentele import (menselijk handelen) via ladingen goederen uit het buitenland, zoals bijvoorbeeld de Mexicaanse nachtpauwoog (*Copaxa lavendera*) die al

van meerdere waarnemingen bekend is bij de trekvlinderregistratie (De Vos *et al.* 2014). Doordat de rupsen in Mexico hun cocons regelmatig spinnen in het Spaanse mos dat vaak wordt geïmporteerd voor bloemstukken, treffen we deze soort regelmatig in huiskamers of bij bloemisten in Nederland. Een aansprekender voorbeeld van import en vestiging is de inmiddels beruchte buxusmot (*Cydalima perspectalis*) die per ongeluk vanuit Azië naar Europa is verscheept via buxusstruikjes en zich hier permanent vestigde (Muus *et al.* 2009). De rupsen van deze soort richten met hun vraatzucht een ravage aan in de Nederlandse tuinen.

Ontsnapt

Naast de natuurlijke migranten en incidenteel geïmporteerde dieren bestaat er nog een categorie vreemde vlinders: soorten die zijn ontsnapt of vrijgelaten uit de hobbykweek. Vers in het geheugen staat misschien nog de massale ontsnapping van vlinders uit de Mangrove-vlinderkas van dierentuin Burgers Zoo, waardoor er in Arnhem en omgeving enkele maanden tropische vlinders werden waargenomen. Daaronder waren ook grote kleurrijke vlinders uit de geslachten *Morpho* (morpho's) en *Caligo* (uilvlinders). In de meeste gevallen leiden deze incidentele ontsnappingen, migraties en incidentele import niet tot de vestiging van deze soorten in Nederland. Dit ligt echter sterk aan de soort en zijn vermogen om het Nederlandse klimaat te tolereren plus de hoeveelheid en regelmaat waarmee deze individuen worden aangevoerd - via zowel incidentele migraties, import als ontsnappingen zijn er gevallen bekend waarbij er populaties zijn gevormd. Een ander voorbeeld van ontsnapping uit kweek en vestiging is de Japanse eikenzijdespinner (*Antheraea yamamai*) die doelgericht door kwekers is geïntroduceerd om de zijdeproductie te vergemakkelijken, en die tegenwoordig te vinden is in Oost-Europa, Italië, Duitsland en Oostenrijk.

Ecologische betekenis

De vondst van nieuwe exoten is niet altijd goed nieuws voor het milieu. Denk aan de buxusmot, die complete voortuinen kaal vreet. In het geval van de wilde beervlinder lijkt mij het risico minimaal. De rupsen van deze vlinder specialiseren zich in één enkele plantensoort, namelijk *Asclepias linaria*. Dit is een soort zijdeplant die alleen voorkomt in de zuidelijke staten van Noord-Amerika en

Mexico. Omdat deze plant, die essentieel is voor de levenscyclus van de wilde beervlinder, van nature niet in Nederland voorkomt, is de kans op voortplanting minimaal. Hoewel: andere zijdeplanten uit het geslacht *Asclepias* zijn wel sporadisch als tuinplant in Nederland te vinden. Ook deze zijn niet inheems, maar in sommige gevallen wel verwilderd. Zo is ontdekt dat *Asclepias syriaca* zich kan vermeerderen in Nederland. Hij kan zich in Nederland slecht verspreiden via zaden, maar vormt wel nieuwe exemplaren met zijn wortelstokken. Deze populaties zijn op het moment van schrijven echter zo geïsoleerd en klein dat er niet wordt verwacht dat ze een populatie van deze vlinder zouden kunnen handhaven (Matthews *et al.* 2015).

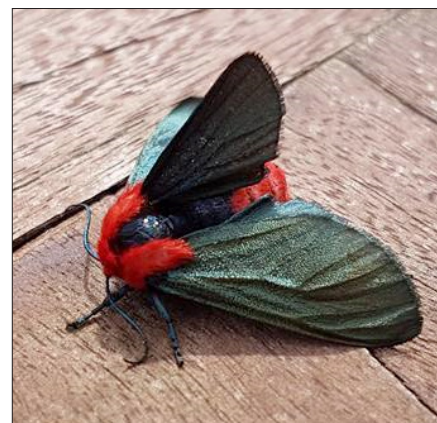
Verder is er in de literatuur niet beschreven dat de wilde beervlinder andere *Asclepias* soorten aanvreet, alhoewel dit ook niet ondenkbaar is. Vlinders of rupsen die zich specialiseren in bepaalde planten zijn namelijk vaak bereid om planten aan te vreten die niet voorkomen in hun natuurlijke habitat, als ze sterk op 'hun planten' lijken. Rupsen oriënteren zich vooral op geur, waarbij ze speciale phytochemicaliën zoeken die aanwezig zijn in de waardplanten. In sommige gevallen zorgt dit ervoor dat vrij specialistische soorten toch nieuwe waardplanten gebruiken, indien deze hetzelfde 'ruiken'.

Voortplanting?

Desondanks lijkt de kans op voortplanting van deze vlindersoort mij minimaal, want er komen in Nederland waarschijnlijk niet genoeg waardplanten voor om een populatie vlinders te kunnen ondersteunen. Ook is het onwaarschijnlijk dat de wilde beervlinder, die vooral voorkomt op zeer warme granieten heuvelhellingen, in ravijnen en in woestijnachtige hooglanden in Arizona en Mexico, het Nederlandse klimaat kan trotseren. Kou en vocht zijn hier vooral de beperkende factoren (Conner 2008).

Hoe zeker kunnen we hiervan zijn? Onze ecologische kennis van *Lerina incarnata* is immers beperkt. In ieder geval is het exemplaar van Schagen een flink eind van zijn normale leefgebied opgedoken. Dat is opmerkelijk, want *Lerina incarnata* wordt zelden of nooit ver buiten zijn eigen verspreidingsgebied waargenomen: migraties zijn niet bekend en er wordt verondersteld dat volwassen vlinders geen lange afstanden kunnen afleggen. Het lijkt er dus op dat de vlinder hier nooit op eigen kracht naartoe heeft

kunnen komen, en dat menselijk handelen in het spel is. De vlinder lijkt erg 'vers', wat erop wijst dat hij getransporteerd is als rups of cocon en pas hier is uitgekomen. Na enige rondvraag leerde Paul Stoop dat een buurman kort voor de vondst op vakantie was geweest naar... Arizona! Een rups of cocon als verstekeling is hier dus een aannemelijke verklaring. Hoe dan ook, de wilde beervlinder uit Schagen leeft voort in de museumcollectie ter documentatie van dit bijzondere souvenir.

▲ De nog levende wilde beervlinder *Lerina incarnata*, zoals gevonden in Schagen. (Paul Stoop)

Dank

Met dank aan Finley en Paul Stoop voor het ontdekken en verzamelen van deze bijzondere vlinder. Het exemplaar werd vakkundig geconserveerd door oud-collectiebeheerder van Het Natuurhistorisch Dik Visser. ◀

Literatuur

- Conner, E.W. 2008 - Tiger Moths and Woolly Bears: Behavior, Ecology, and Evolution of the Arctiidae - Oxford University Press, Oxford
- Matthews, J., Beringen, R., Huijbregts, M.A.J., van der Mheen, H.J., Odé, B., Trindade, L., van Valkenburg, J.L.C.H., van der Velde, G., & Leuven, R.S.E.W. 2015 - Horizon scanning and environmental risk analyses of non-native biomass crops in the Netherlands - Radboud University Nijmegen, Reports Environmental Science 506
- Muus, T.S.T., van Haften, E.J. & van Deventer, L.J. 2009 - De buxusmot *Palpita perspectalis* (Walker) in Nederland (Lepidoptera: Crambidae) - Entomologische berichten 69(2): 66-67
- Vos, R. de & Ellis, W.M. 2004 - Trekvinders en dwaalgasten in 2001 en recente adventieve vondsten (Lepidoptera) - Tweeënzestigste jaarverslag - Entomologische Berichten 64(5): 138-145